



§ 202

Dnr 2020/171 KS

Remiss SOU 2020:37 Ett nytt regelverk för arbetslöshetsförsäkringen

Beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott beslutar

att anta bedömningen som sitt eget yttrande och lämna det som remissvar till Arbetsmarknadsdepartementet.

Ärendebeskrivning

Regeringen beslutade den 22 februari 2018 att tillkalla en särskild utredare att lämna förslag till en ny effektivare arbetslöshetsförsäkring för fler, grundad på inkomster. Syftet med utredningen var att analysera och föreslå ett mer ändamålsenligt regelverk med ökad förutsebarhet och minskad administration anpassad till nya förutsättningar.

Borgholms kommun är en av flera kommuner, myndigheter och organisationer som har valts ut för att inhämta synpunkter på utredningen och det förslag till lagändring som utredaren har kommit fram till.

Förvaltningen har som en del av kommunstyrelsens arbetsutskotts beredning bedömt utredningens innehåll med särskild inriktning på delar som kan komma att påverka Borgholms kommun och dess invånare och företagare.

Sammanfattning av utredningen

Utredningen föreslår att lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring, förkortad ALF, ersätts av en ny lag och att förordningen (1997:835) om arbetslöshetsförsäkring, förkortad ALFFo, ersätts av en ny förordning. Många av dagens bestämmelser förs över till det nya regelverket med mindre redaktionella och språkliga justeringar. Till detta kommer ett antal nya materiella bestämmelser.

Utredningen föreslår att ersättningens storlek ska baseras på den sökandes tidigare inkomster från förvärsarbete, på tiden som medlem i en arbetslöshetskassa och på tiden med arbetslöshetsersättning.

Den svenska arbetslöshetsförsäkringen är en omställningsförsäkring där ersättning lämnas under en begränsad tid mellan arbeten. Ett grundläggande villkor för rätten till ersättning är därför att den sökande har en förankring på arbetsmarknaden. I dagens försäkring mäts förankringen genom arbetad tid, och ett arbetsvillkor måste vara uppfyllt för att den sökande ska ha rätt till ersättning. Utredningen föreslår att arbetsvillkoret ska ersättas med ett inkomstvillkor som mäter den sökandes arbetsmarknadsförankring med utgångspunkt från hans eller hennes inkomster från förvärsarbete. Grunden för rätten till ersättning är alltså oförändrad, men arbetsmarknadsförankringen mäts på ett annat sätt.



I utredningen föreslås vidare att ersättningsperiodens längd ska vara differentierad utifrån den sökandes förankring på arbetsmarknaden, mätt med förvärvsinkomster, och att ersättningens storlek ska bestämmas utifrån den sökandes tidigare inkomster och medlemskap i eller anslutning till en arbetslöshetskassa. Utredningen föreslår även att ersättningen ska trappas ned med tiden i arbetslöshet.

Det föreslås också att beräkningsreglerna ska ändras från en dag- och veckobaserad försäkring till en månadsbaserad försäkring.

Inkomstvillkor

Ett inkomstvillkor är uppfyllt om den sökande både har haft en sammanlagd minsta totalinkomst från förvärvsarbete och en inkomst motsvarande en minsta månadsinkomst under minst fyra månader inom en ramtid motsvarande tolv månader.

Utredningens förslag underlättas av att det sedan 2019 finns tillgång till månatliga arbetsgivardeklarationer med inkomstuppgifter på individnivå. Det gör att det finns tillförlitliga uppgifter som både underlättar för arbetslöshetskassorna att bedöma rätten till ersättning och för den enskilde att förutse sitt försäkringsskydd. Tillgången till dessa uppgifter underlättar också arbetslöshetskassornas administration, de möjliggör automatisering och digitalisering och gör det möjligt att bättre kontrollera de uppgifter som ligger till grund för rätten till arbetslöshetsersättning.

Medlemskap i en arbetslöshetskassa

Utredningens förslag innebär att det är frivilligt att vara medlem i en arbetslöshetskassa. Medlemskap påverkar inte rätten till inkomstrelaterad ersättning, men det påverkar ersättningsnivån, dvs. ersättningens andel av den ersättningsgrundande inkomsten.

Enligt nuvarande ordning måste en sökande ha varit medlem i en arbetslöshetskassa under tolv månader för att ha rätt till inkomstrelaterad ersättning. Dagens regelverk innebär att sökande som har uppfyllt medlemsvillkoret har en dagpenning som motsvarar 80 procent av dagsförtjänsten under de 200 första ersättningsdagarna.

Utredaren anser att bli medlem i en arbetslöshetskassa behöver bli mer attraktivt och ett starkare försäkringsskydd upplevas som nåbart även för den som har kortare anställningar eller en svagare förankring på arbetsmarknaden. För att öka sannolikheten att fler ska vilja bli och kvarstå som medlemmar i en arbetslöshetskassa bör det finnas en betydande skillnad i ersättningsnivån mellan den som valt att bli medlem och den som har valt att stå utanför, och mellan sökande som varit medlemmar en kortare eller längre tid.

Arbetslöshetsersättningen ska bestämmas till 80 procent av den ersättningsgrundande inkomsten om den sökande varit medlem i eller ansluten till en arbetslöshetskassa under minst tolv månader inom ramtiden. Ersättningen ska bestämmas till 65 procent av den ersättningsgrundande inkomsten om den sökande har varit medlem i eller ansluten till en arbetslöshetskassa under minst sex men inte mer än tolv månader inom ramtiden. Ersättningen ska bestämmas till 50 procent av den ersättningsgrundande inkomsten om den sökande inte uppfyller kraven på medlems- eller anslutningstid enligt ovan.



Längden på ersättningsperiod

Utredningen föreslår vidare att ersättningen ska trappas ned för alla som får arbetslöshetsersättning. Ersättningen ska, enligt utredningens förslag, trappas ned med 10 procentenheter efter de första 100 ersättningsdagarna. Därefter trappas ersättningen ned med 5 procentenheter efter ytterligare 100 ersättningsdagar.

Företagare

Utredningen föreslår att det ska finnas särskilda beräkningsregler för företagare och kombinatorer vid prövning av inkomstvillkoret. Utredningen anser att kopplingen mellan det som ska ersättas och ersättningens storlek bör stärkas för alla förvärvsarbetande, dvs. även för företagare och kombinatorer.

Inkomstvillkoret kan antingen baseras på de inkomster av förvärvsarbete från verksamheten som framgår av det senaste beslut om slutlig skatt (i stället för de inkomster han eller hon haft från samma verksamhet under ramtiden) eller – om det är mer förmånligt – på den genomsnittliga inkomsten från verksamheten under de två år som föregår beskattningsåret i senaste beslut om slutlig skatt.

För företagare som tillfälligt upphör med sin verksamhet och får arbetslöshetsersättning ska en begränsningsregel finnas för att förhindra att verksamheten (gång på gång) bara är vilande och systemet överutnyttjas. Dock menar utredningen att den nuvarande tidsgränsen på fem år är oproportionerligt lång och föreslår därför att tidsfristen sänks till tre år.

Deltidsföretagare

Utredningen bedömer att det även i fortsättningen ska vara möjligt för en sökande att, under liknande omständigheter som i dag, få fortsätta en verksamhet som bedrivits på deltid vid sidan av en anställning.

Dock ska det krävas att den sökande ska stå till arbetsmarknadens förfogande, på samma sätt som gäller för alla arbetssökande. Det är alltså inte möjligt för en sökande att hänvisa till att han eller hon är förhindrad att åta sig arbete p.g.a. verksamhet i företaget.

Yrkesfiskare

I det nya regelverket för arbetslöshetsförsäkringen bör det inte finnas särskilda regler om yrkesfiskares arbetslöshet. Dagens branschspecifika bestämmelser om rätt till arbetslöshetsersättning i vissa fall för företagare som är yrkesfiskare frångår enligt utredningens uppfattning den grundläggande principen om att arbetslöshetsförsäkringen är en allmän omställningsförsäkring, dvs. inte en omställning mellan arbeten inom ett specifikt yrkesområde, utan omställning till vilket (lämpligt) arbete som helst.

Beslutsunderlag

Remissmissiv SOU 2020 37 ett nytt regelverk för arbetslöshetsförsäkringen.

SOU 2020:37 Ett nytt regelverk för arbetslöshetsförsäkringen.



Bedömning

Innebörden av att arbetslöshetsförsäkringen är en omställningsförsäkring för individer som har mist en anställning och som är på väg till en ny anställning lyfts fram i utredningens förslag. Att ersättningen är tillfällig är viktig för att motivera individer till att så snart som möjligt söka sig till en ny anställning eller företagande.

Dock kan en person som har en långvarig arbetslöshet då bli nödsagad att söka försörjning genom Socialtjänstlagens försörjningsstöd. Det är inte enbart vilken ersättning som betalas ut från arbetslöshetsförsäkringen som avgör hur lång tid som en person är arbetslös. Utbudet på arbetsmarknaden, familjesammansättning och bosättning kan vara strakt begränsande för att en person ska kunna ställa om till en ny anställning inom annat yrke eller på annan ort. En minskad ersättning från arbetslöshetsförsäkringen kan i stället för att motivera, medföra hämmande effekter. Känsla av otillräcklighet kan öka om man tvingas till att söka försörjningsstöd för att klara sin försörjning och livsföring i övrigt.

Den minskade ersättningen från arbetslöshetsförsäkringen över tid kan medföra ökade kostnader för kommunerna genom ett ökat behov av försörjningsstöd. Dock kan kommunens eventuellt ökade kostnader för försörjningsstöd uppvägas. Detta genom att fler än i dag kan komma i fråga för att erhålla ersättning från arbetslöshetsförsäkringen.

Den främsta påverkan som föreslagen förändring av lagstiftningen och förordningen är att fler individer kan komma att omfattas av arbetslöshetsförsäkringen och erhålla ersättning därifrån till sin försörjning. Handläggningen av ansökningar bli förenklad vilket medför att ersättning från arbetslöshetsförsäkringen kan beviljas och betalas ut betydligt snabbare än i dag. Förändringen kan även locka fler till att gå med i arbetslöshetskassan. Sammantaget är detta positivt då behovet av försörjningsstöd kan minska.

Den förenklade handläggningen kommer att medföra en minskad arbetsbörda för arbetsgivarna vilket kan ha en stor betydelse för mindre företag. Ur företags synpunkt är det också en fördel att man redan efter tre år, i stället för i dag fem år, kan återuppta verksamheten igen.

Borgholms kommuns sammanfattade bedömning är att de föreslagna förändringarna av lagstiftningen gällande arbetslöshetsförsäkringen kommer att gynna både de som blir arbetslösa och företagen. Förbättringarna kommer av enklare hantering, ökad förutsägbarhet och ökad möjlighet för fler att ta del av arbetslöshetsförsäkringen.

Konsekvensanalys

Om föreslagna förändringar av lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring och förordningen (1997:835) om arbetslöshetsförsäkring genomförs bedöms detta ha en positiv inverkan för kommunens invånare och kommunens ekonomi genom minskade kostnader för försörjningsstöd.

Skickas till

Arbetsmarknadsdepartementet